

סח:

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין

עין משפט
נר מצוה

בן סורר ומורה. בן הסמוך לגבורתו. וא"ת דלמא שנה שלפני גדלות כדאשכחן (ומה דף מו.) במספלה הסמוך לאיש לענין נדרים ומפרי"ת דהכא דריש לאיש דמשמע לשון גבורה כדכתיב (מ"א ב) וחזקת והיית לאיש וא"ת א"כ למה לן במתני' טעמא דשלא נא לכלל מצות וי"ל דהוה אמינא דמקורא דהכא שערות מתחיל הוה דקמין לגבורתו של איש ואפי' הוה יותר מג' מדשים לא הוה חרישין במה שנימי קטנות כיון דלמי רחא להוליד דקרינא ניה בן ולא אב: וקב"נ א"א אתה צריך דחורר בו' וא"ת ומנא ליה להאי קטן ממונא האמרי' בפרק מי שמת (ב"ב דף קט.) אין זכיה לקטן ואי כשיצו לו ע"י אחר הא אכא למ"ד בפ' מי שמת' זכין לגדול ואין זכין לקטן ואפי' למ"ד זכין לקטן היינו מדרבנן ולא מדאורייתא דזכיה מתורה שליחות דמסכת בפ"ק דבבא נמיטא דף יב. ע"ש) דלמרי' חזר משום דהא אימרי' ולא גרע משליחות וקטן לאו נר שליחות הוא ומיהו בפ' התקבל (גיטין דף סד: ושם) גבי לרור חורקו אגוז ויטולו וזכה לעלמו ואין זוכה לאחרים חפץ ומחזירו לאחר שעה וזכה בין לעלמו בין לאחרים משמע דהיינו מדאורייתא מדפריך למ"ד אחד זה וא' זה וזכה לעלמו ואין זוכה לאחרים מההיא דמערמין על מעשר שני דמשמע דזוכה לאחרים מדאורייתא והא דתנן בגזוקין (ספ"ק דף טו:) מילא חרס וקטן ש' בנה גול מפני דרכי שלום אבל מדאורייתא לא דעת אחרת מקנה אותן שאלי והשתא נחא הא דלמר בפ' לולב וערבה (ספ"ק דף מו:) לא ליקני ארניש ליליניה ליתוקא דינוקא מיקנא קני אקניי לא מקני דמיקנא קני אפילו מדאורייתא דע"י

דעת אחר' מקנה אותן וזכה מדאורייתא לאחרים לרצ אפי' דגיטין ולעלמו כולי עלמא והא דלמר בריש פ"ב דקידושין (דף מו. ושם) איש וזכה לקטן וזכה היינו דאין ממנה לאחרים על פסחו אי נמי שאין זוכה לאחרים קאמר אע"ג דדעת אחרים מקנה אותן ודלא כרצ אפי' וא"ת והיאך מדקדק בגיטין' דזוכה לאחרים מדפדוה מעשר שני לאחרים והלא אפי' לעלמו לא זכי מדאורייתא כשאין דעת אחרים מקנה אותן ובחילול מעשר מי איכא דעת אחרת מקנה לאחרים ע"י זכיה קטן וי"ל דקסבר המקשה דכמו שזכה לעלמו בחילול מעשר מן התורה מחמת דמופלא קמין לאיש דאורייתא כמו כן וזכה לדעת מן התורה וקא"ת משמע בירושלמי בפרק חולין דאם הוא בן דעת א"ת ליה זכיה מדאורייתא דלמרי' רבנן דקרי' אמרי כחן בחיובק שיש בו דעת כחן בחיובק שאין בו דעת ובאחריו נשך (ב"מ דף ע"א) משמע דלית ליה זכיה מדאורייתא דגרסי' ברוב ספרים קטן נהי דשליחות לית ליה זכיה מדרבנן א"ת ליה ויש ספרי' דלא גרסי' דרבנן ועוד משכחת לה שיש לו ממון לקטן כגון שירש את אביו קודם שנתגבר כדלמרי' בפ"ק דקידושין (דף י"א.) דעובד כוכבים וירש את אביו דבר מורה שגא' כי ירשה לעשו נחמי את הר שער אי נמי במעשה ידיו דמלאכתו ושכר טרחו שלו מדאורייתא וא"ת היאך יתחייב אדם אשם על גזילה הא אין נשבעין על טענת חרס שוטרה קטן כדלמרי' בהגוזל קמא (ב"ק דף קו:) ובפרק שבעה

הדיינים (שעניות דף מו.) כי יתן איש ואין נתינת קטן כלום וי"ל דהיינו מילי בעטנת כפירה והודאה אבל ע"פ עד אחד נשבעים אי נמי בקופץ ונשבע וא"ת והיאך נתגבר כי אמרי' נמי דקטן א"ת ליה זכיה מדאורייתא הי"מ ישראל אבל עובד כוכבים אמרי' בחזרו נשך (ב"מ דף ע"ב.) דכיון דלא א"ת לכלל שליחות לית ליה זכיה אפי' מדרבנן ומיהו הא לאו קושא' היא דא"כ חיקשי' לן כל גרים היאך מטבילין אותן אלא כיון דזכיהו ורדו בלא כחאד שאני אבל אי קטן לית ליה זכיה מדאורייתא ודאי קשה היאך נתגבר וי"ל כגון שנתגברו אמו כשהיא מעוברת כדלמרי' בפרק הערל (יבמות דף ע"א. ושם) אשת עובד כוכבים מעוברת שנתגברה צנה אין לרין טבילה ואפשר השתא דלמרי' כן יורש את אמו ומיהו קשה מההיא דפ"ק דתמורות (דף י"א. ושם) דלמרי' גר קטן מטבילין אותו ע"ד צ"ד ולכל מילי חשיב גר להטריד בנת ישראל וקידושי דקדושין ובניו חוללין ומייבמין ולכל מילי דאורייתא ולא משמע שיהא מטעם דיש כח ציד חכמים לעקור דבר מן התורה חדא דה"מ נשך ואל תעשה והאי קוש' קטן ועוד מדפריך מאי קמ"ל תנינא זכין לאדם שלא בפניו ונראה דכיה דגירות לא דמי לשאר זכיות דמהו שביד מטבילין אותו אינם זוכין בעצבו אלא הוא וזכה בעלמו ובגופו שנעשה גר וכנס תחת כנפי השכינה והא דפריך בכתובות (ספ"ק) תנינא זכין לאדם שלא בפניו ומשני מהו דתימא עובד כוכבים בהפקירא נחא ליה היינו משום דאם היתה חובתו לא היה לביד' להמלט להנכים גופו בדבר שיש לו חובה ואפילו בחיובק דלאו בר דעת חשיב גר מדמייתא מקנה פחותה מנת שלשה שהזכיה בעלמו הוא כדפרישית שהמילה ובטבילה בגופו וגם מצוי שאלותיו נכנסו לגרית במילה וטבילה והולאת דמים וכמה קטנים היו בשעת מתן תורה ובפרק שער השותקין (קידושין דף ע"ב.) אמר ר"ש דגירות שנתגברה פחותה מנת שלש כשירה לכהונה שזורה בחוליה בישראל ומייתא רביה מדכחיב בשלל מדין וכל הטק' נכנסים וגו' והרי פסחם היה עמיהן ואע"ג דלמרי' בכתובות (דף י"א.) הגדילו יכולין למחות הא אמרי' דכשגדלו שעה אחת ולא מיחו שוב אין יכולין למחות דמועיל להו מילה וטבילה של קטנות שהיתה בגופם ואין חסירים אלא קבלת מצות וימחוק שגדלו ולא מיחו היינו קבלה: צידוע

בן סורר ומורה וכו'. סדר נקלין דמיתא בפרקין דלעיל' מסיים הלכותיו ואילו: משיבא ב' שערות. אבל מקמי הכי לא מיענא כדמפרש ואילו שערין לא נא לכלל מצות: עד שיקף וקן. שיהא וקן מוקף שער סביב כולו: הפסחון ולא העליון. לא וקן ממש אלא וקן אותו המקום אלא שדברו חכמים בלשון נקיה: ענאמר בן ולא איש. וזה משהקף וקן איש הוא. ואע"ג דכן מקטנותו קרי' בן לא מלין למיז' מקמי שיהא שמי שערות דקטן פטור שלא נא לכלל מצות הלכך חזיבא בנר הכי הוא. ואע"ג דממי מייתי שמי שערות לענין כל התורה איש הוה מיהו כי מעטיה קרא לאו בתחלת אישיותו קא ממעט כדמפרש בגמרא בן הסמוך לגבורתו של איש אלמא בתחלת אישיותו חזיבא קרא: גמ' היכא אשכחן. כשאר עונשין דענש הכתוב את הקטן דהכא ענשין קרא למיפטריה: אטו בן סורר ומורה על שם חטאו נהרג. דנכשי בר עונשין וכי מה חטא שיהרג מפני שאלו תרטימר כשר ושמה חזי' לוג יין ועל שם סופו נהרג כדמפרש בשלחי פרכין (דף ע"ב.) סוף שנגמר נכסי אביו ומקנש למודו ואינו מואל וכו' אמרי' תורה מוטע ימות וכא' ולא ימות חייב: וכי יהיה לאיש בן סורר ומורה. לכשיגיע לכלל איש הבן הזה קורא לו הכתוב בן סורר ומורה: פני ר' חייא. במתנייה הכי משיבא שמי שערות עד שיקף וקן: עד שיקף עטרה: כי אפא רב דימי. פרשה דלא דתנא עד שיקף עטרה לאשמועינן דהקפת וקן התחתון דקמי' מתני' הקפת גיד קאמר סמוך לביאוס ולא הקפת הכיס של ביאוס דהוה לבשר הכי טועא: רב חסדא. סבר קטן שלא הביא שמי שערות מוליד: לכדרי' יהודה. דלמר האי לאיש בנן סורר ומורה עלמו קאי והכי קאמר כשהיה הבן לאיש כלומר כשיגיע לכלל אישיות: הי"ג א"כ לימא קרא בן לאיש. דמשמע שפיר דהכי קאמר כי יהיה הבן לכלל איש: מאי כי יהיה לאיש בן. השתא משמע כשהיה לאיש בן דהאי איש אלאות קאי ולמעוטי דבנו של קטן פטור לעולם: ואימא כוליה. האי קרא לכדרי' חסדא הוא דלמי' למעוטי בנו של קטן אבל קטן עלמו מיחייב דאף בן כמי' וסמוך לגבורתו של איש מנא לן: הי"ג א"כ לימא קרא כי יהיה בן איש. א"כ דכוליה אלאות קאי לא בתבוס ביה למ"ד אלא וכי יהיה בן איש סורר ומורה דמשמע בנו של איש ולא בנו של קטן: מאי. וכי יהיה לאיש למה הקדים לאיש ברשא ואלו'ך להטי' בו למד' משע מיניה תריס. חסוס דהשתא משמע הכי ומשמע הכי כי יהיה בן לאיש כשיגיע לגבורתו של איש ומשמע נמי אלאות כי יהיה לאיש גדול בן ולא שיהיה לקטן בן: ופליגא דרבה. הא דרז חסדא דלמר קטן שמוילד פטור דאלמא דעל קטן מוליד פליגא דרבה: ואם אין לאיש גואל. גבי גול שנשבע קטן דכחיב לעיל מיניה והתודו את חטאתו אשר עשו והשיב את אשמו בראשו והאי אשמו קרן של גולה: שאין לו גואלים. אין לך אדם בישראל שאין לו גואלים כל זמן שלא לו בני יעקב הקרוב קרוב קודם: צנול הגר. ומת לאחר שנשבע לו ואין לו יורשים: ואמר

שערות מוליד: לכדרי' יהודה. דלמר האי לאיש בנן סורר ומורה עלמו קאי והכי קאמר כשהיה הבן לאיש כלומר כשיגיע לכלל אישיות: הי"ג א"כ לימא קרא בן לאיש. דמשמע שפיר דהכי קאמר כי יהיה הבן לכלל איש: מאי כי יהיה לאיש בן. השתא משמע כשהיה לאיש בן דהאי איש אלאות קאי ולמעוטי דבנו של קטן פטור לעולם: ואימא כוליה. האי קרא לכדרי' חסדא הוא דלמי' למעוטי בנו של קטן אבל קטן עלמו מיחייב דאף בן כמי' וסמוך לגבורתו של איש מנא לן: הי"ג א"כ לימא קרא כי יהיה בן איש. א"כ דכוליה אלאות קאי לא בתבוס ביה למ"ד אלא וכי יהיה בן איש סורר ומורה דמשמע בנו של איש ולא בנו של קטן: מאי. וכי יהיה לאיש למה הקדים לאיש ברשא ואלו'ך להטי' בו למד' משע מיניה תריס. חסוס דהשתא משמע הכי ומשמע הכי כי יהיה בן לאיש כשיגיע לגבורתו של איש ומשמע נמי אלאות כי יהיה לאיש גדול בן ולא שיהיה לקטן בן: ופליגא דרבה. הא דרז חסדא דלמר קטן שמוילד פטור דאלמא דעל קטן מוליד פליגא דרבה: ואם אין לאיש גואל. גבי גול שנשבע קטן דכחיב לעיל מיניה והתודו את חטאתו אשר עשו והשיב את אשמו בראשו והאי אשמו קרן של גולה: שאין לו גואלים. אין לך אדם בישראל שאין לו גואלים כל זמן שלא לו בני יעקב הקרוב קרוב קודם: צנול הגר. ומת לאחר שנשבע לו ואין לו יורשים: ואמר

מסורת הש"ס

(א) מה נ"ב. (ב) וקמין
(ג) ב"מ ק"ט. קדושין
(ד) דף נ"ג. (ה) ספ"ק
(ו) שיקף וקן ליתא בפ"א.
(ז) ושיך לרף ספ"א. (ח) ושם
(ט) ודף ס"ה. ושם

תורה אור השלם

1. כי ידעה לאיש בן
סורר ומורה איננו שומע
בקול אביו ובקול אמו
ויסור אותו ולא ישמע
אליהם: דברים כ"א י"ח
2. ואם אין לאיש גואל
להשיב האשם אליו
האשם המוטע ל"ל לבחון
מלבד אילו הבפריש אשר
יכפר בו עליו.
בסדר ה"ח

מוסף רש"י

משיבא שתי שערות
ועד שיקף וקן. אבל
קודם כ' שערות לאו בר
עונשין הוא ומשהקף וקן
רחא להוליד ורחמנא אמר
בן ולא העליון ליתא אב
(ומה נ"ב.) התחתון ולא
העליון. כלאו הקפת וקן
אמרי' בתמחין שלמיה ולא
העליון וט"ס. ובר י"ש לך
אדם בישראל שאין לו
גואל. מרע יעקב. עבר
אמר מכל ישראלי קיים הוא
קריב לו (דודו' כ"א.) אם
אין לו בן או בת או אחים
לי קריב עד יעקב אביו
הקריב קריב יורש ובי"ק
קמ"א. אלא בגזל הגר.
וישבע לנשך דמיו למעיל
מעל ס"ה. ושם.

